

מדריך השמיטה

ואכלת

אננות יקרות!

בשנה הבאה עלינו לטובה, שנת ה'תשפ"ב, תחול שנת השמיטה. בשמיטה אתן פוגשות אתגרים שונים הכרוכים בניהול גן הילדים, הן במישור הלימודי והן במישור הניהולי של הגן וסביבתו. ככלל אנו מציעים להפוך את כיוון ההסתכלות, לא להתבונן על השמיטה כמעמסה אלא כהזדמנות, לחבר את הילדים לאתגרי השמיטה, לשתף אותם ולעבור אותם יחד.

פירות קדושת שביעית בגן

ישנה חשיבות רבה להפגיש את הילדים עם פירות השביעית, קדושתם היא הביטוי המשמעותי ביותר לשביעית, במיוחד לאוכלוסיות עירוניות, ולא כל הילדים יזכו לפגוש זאת בבית. במציאות של ימינו רק פירות אוצר בית דין, או פירות שנקטפו מהגינה בשביעית, הם קדושים בקדושת שביעית.

1. מותר להכין בגן מאכלים מפירות שביעית, רצוי לחבר את הילדים ולעשות עניין סביב הצורך בשמירה על הפירות ולסיים את מנת האוכל שקיבלו, אך גם אם ידוע שהם לא יסיימו הכול מותר להגיש להם פירות אלו, מפני שזו דרך אכילתם.
2. בשאריות שנותרו יש לטפל כבכל פירות שביעית – לעטוף בשקית, להמתין כמה ימים עד שיתחילו להירקב, ולאחר מכן להשליך לאשפה.
3. עד שהפירות יתחילו להרקב מומלץ להשהות אותם ב'מיכל שביעית' (ניתן לבנות ולקשט מיכל כזה יחד עם הילדים). למיכל השביעית אין להשליך פירות גלויים, אלא יש לעטפם בשקית קודם לכן. לאחר כמה ימים שהפירות שהו במיכל ניתן להשליכם לאשפה.
4. גם פירות שביעית שהביאו הילדים לארוחת בוקר או ל'טעימה' ונותרו לאחר הארוחה, יש לעטוף, להמתין שיתחילו להרקב, ורק לאחר מכן להשליך לאשפה. יש לבקש מההורים שכאשר מביאים פירות קדושים בקדושת שביעית יצמידו להם פתק כדי שיהיה בהם בהתאם.
5. אין לתת שאריות פירות שביעית לבעלי חיים המצויים בגן, אלא לאחר שיעברו הפירות תהליך ריקבון שלאחריו בני אדם נמנעים מלאוכלם. אך מותר לתת לבעלי החיים חלקי פרי שלא רגילים לאוכלם, כגון קליפות, גרעינים וכדומה.
6. מותר בשמיטה להכין קומפוסט משאריות פירות שביעית. במהלך ההכנסה לקומפוסט אסור לגרום לפירות השביעית להירקב מהר יותר, ולכן אין להכניס פירות למיכל שבו כבר יש פירות בתהליך ריקבון. ניתן להוסיף פירות לקומפוסט שבו כבר פירות בתהליך ריקבון על ידי הנחת משטח נייר חוצץ בין שכבות הפירות, או לעטוף את הפירות עצמם בשקית נייר. לחלופין אפשר להמתין עד שיתחיל תהליך ריקבון בפירות ולא יהיו ראויים למאכל אדם, וכשיגיעו למצב שלא רגילים לאוכלם ניתן לערבם עם הפירות הרקובים.

גינון חוץ

כשבגן הילדים ישנה צמחייה הגדלה בחצר או בכניסה לגן, על הגננת להיערך מראש ולוודא שכל ההכנות הנדרשות מתבצעות לפני השמיטה. עלינו להגיע לתחילת שנת השמיטה כשהגינה מטופלת ברמה הגבוהה ביותר, כך במהלך השמיטה נוכל להתמקד בפעולות לשמירה על הקיים, שברובן מותרות בשמיטה.

1. בשמיטה אסור לזרוע או לשתול מינים חדשים. כדי לשמור על גינה פורחת בשמיטה יש להקדים בערב השמיטה ולשתול מינים רב עונתיים שימשיכו לצמוח במהלך השמיטה, או לשתול פקעות בעלות פריחה מאוחרת שינבטו ויפרחו במהלך השמיטה.

2. את שתילת הפרחים יש להקדים ולבצע עד לכ"ו באלול. לאחר מכן אין לשתול זרעים בקרקע.
3. השקיית הגינה מותרת במידה הנדרשת לקיום הצמחייה בגינה, אך אין להשקות בכמות רבה כדי שהצמחים יפרחו ויתפתחו. יש למעט בתדירות ההשקיה למינימום ההכרחי.
4. גיזום מותר רק כאשר מטרתו איננה לשם הצמחה. לדוגמה: מותר לגזום עץ שמפריע למעבר, ומותר לגזום גדר חיה לשם יופי, אך אסור לגזום אותה לשם עידוד צימוח והשלמת חורים.

גינת ירק

בפני גני ילדים המקיימים גינת ירק עומדים אתגרים שונים, להלן קווים כלליים שעליהם חשוב להקפיד. במהלך השמיטה יתעוררו מן הסתם שאלות נוספות ובקשר להן יש לעמוד בקשר מול מורה הוראה.

1. בשמיטה אסור לשתול ירקות למיניהם בגינת הגן. לכן יש לשתול אותם לפני השמיטה. מומלץ לשתול ירקות בעלי גידול ארוך, כגון: סלק, תפוח אדמה, בצל וכדומה. ירקות אלו יוכלו להעסיק אותנו כמה חודשים לתוך השמיטה. ניתן גם לשתול צמחי תבלין שגידולם ימשך במהלך השמיטה כולה.
2. יש לסיים לשתול את הירקות עד כ"ו באלול ה'תשפ"א (ערב השמיטה), להשקות מייד ולוודא שהירקות ינבטו ויציצו מעל פני הקרקע לפני ראש השנה. צמחים שלא יציצו מעל פני הקרקע לפני ראש השנה, יוגדלו רק בשמיטה עצמה, אסורים באכילה כדין 'ספיחין'.
3. השקיית הגינה מותרת במידה הנדרשת לקיום הירק בגינה, אך אין להשקות בכמות רבה כדי שהצמחים יפרחו ויתפתחו. יש למעט בתדירות ההשקיה למינימום ההכרחי.
4. תלישת עשבים בשמיטה אסורה. אם העשבייה מפריעה לגידול הירקות יש לחתוך אותה על ידי סכין או מזמרה ולא לעקור אותה מהשורשים.

טיפול בעציצים

1. עציצים המצויים מחוץ לגן, תחת כיפת השמיים, דינם כצמחים בגינה רגילה.
2. עציצים המצויים בתוך מבנה הגן, או בכניסה לגן תחת הגגון, יש להניח תחתיהם הפרדה (צלחת פלסטיק וכדומה) החוצצת בין העציץ ובין הקרקע. לאחר מכן ניתן להתנהג בעציץ זה כבכל שנה ללא הגבלה (לכתחילה יש להימנע מלשתול בו בשמיטה). ההיתר מותנה בכך שענפי הצמח אינם חורגים מעבר לגבולות העציץ. אם הענפים חורגים מגבולות העציץ יש להניח תחתיו חציצה רחבה יותר מן הענפים.
3. כל טיפול בצמחייה בתוך מבנה הגן ובמנותק מן הקרקע מותר. לכן מותר להניח גרעין אבוקדו במים כדי להמחיש את ההנבטה, או להנביט זרעים וקטניות על משטח צמר גפן. אם מחלקים לילדים את הנבטים לקחת לביתם, לכתחילה יש לעטוף אותם מלמעלה כך שלא יחשפו לכיפת השמיים בעת המעבר.
4. כאשר שולחים עם הילדים שתילים או נבטים לביתם, רצוי לצרף פתק להורים שיזהיר משתילתם בשמיטה.

הכשרת הקרקע

1. הכשרת קרקע בשמיטה אסורה משום מלאכת חורש, או מחמת שנראה כחורש. לכן יש להעדיף להכשיר אזורים למשחק וכדומה לפני השמיטה.
2. אם מעוניינים להתקין דשא סינטטי בגן יש לעשות זאת לכתחילה לפני השמיטה. בשעת הדחק, אם מתעורר צורך להתקין דשא סינטטי בשמיטה עצמה, יש ליישר את הקרקע באמצעות משטח שלא ניתן לזרוע בו, כגון חצץ סומסום.
3. מותר להחליף חול בארגז החול במהלך השמיטה, משום שהמקום איננו מיועד לזריעה, והדבר אף ניכר לכול.

